

LAUSUNTO

Helsinki 14.10.2020

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNTA

Viite: HE 129/2020 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 §:n ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta

Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan säätiö, jonka tarkoituksena on tukea kansalaisten velkaongelmien ehkäisyä ja niiden ratkaisemiseen tähtääviä toimintoja. Aivan erityisesti säätiö edustaa niiden henkilöiden näkökulmaa, jotka ovat itse kokeneet talous- ja velkaongelmia. Annamme säätiössä taloudellista neuvontaa, takaamme järjestelyluottoja, myönnämme luottoja sosiaalisin perustein, edistämme velkojen sovittelua ja kehitämme välineitä taloudenhallinnan tueksi sekä ennen kaikkea tuomme esiin epäkohtia esim. lainsäädännössä.

Takuusäätiö kannattaa esitettyjä muutoksia, joiden tavoitteena on poistaa hoitoon hakeutumisen esteitä ja lisätä terveyden tasa-arvoa.

Ulosottolaitoksen tilaston mukaan ulosottoon vuosina 2010 – 2019 vireille tulleista asioista noin 39 prosenttia kuului julkisoikeudellisiin maksuihin, joihin mm. sairaanhoitomaksut sisältyvät. 2018 – 2019 näiden asioiden määrä on kohonnut yli miljoonaan vuodessa.

Takuusäätiön asiakaskokemuksen perusteella terveydenhuollon asiakasmaksuilla on monelaisia vaikutuksia ihmiseen. Pienituloiset eivät välttämättä hakeudu tarvitsemaansa terveydenhuollon palveluun, koska katsovat, ettei heillä ole siihen taloudellista mahdollisuutta. Tämä koskee erityisesti suun terveydenhuoltoa, koska myös julkisen puolen maksut koetaan kalliiksi omaan maksukykyyn nähden. Hoitoon hakeutumatta jättämisellä voi olla kauaskantoisia ja kalliita seurauksia. Asiakasmaksut johtavat asiakkaillamme usein ulosmittaukseen ja toimeentulotukitarpeeseen. Lähes poikkeuksetta asiakkailla ei ole tietoa jo nykyisen lainsäädännön mahdollistamasta asiakasmaksujen alentamisesta tai perimättä jättämisestä tai kun häntä on ohjattu huojennusta hakemaan, sitä ei ole hänelle myönnetty.

Esitys sisältää monia yhdenvertaisuutta ja terveyttä edistäviä muutoksia. Esimerkiksi maksuttoman hoitajavastaanoton tarjoaminen kaikissa kunnissa ja kaikille ikäryhmille madaltanee kynnystä hakeutua terveydenhuollon palveluihin. Tämä edesauttaa terveysongelmiin puuttumista varhaisemmassa vaiheessa.

Alle 18 vuotiaiden maksuttomien terveyspalvelujen laajentuminen ja kouluterveydenhuollon ulottaminen myös 18 vuotta täyttäneisiin parantavat lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta. Lisäksi se helpottaa erityisesti taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevien yksinhuoltajien ja lapsiperheiden, joissa on runsaasti sairaanhoidon palveluja tarvitseva lapsi tai useampi sairastava lapsi, taloudellista asemaa, kun lapsen sairastamisesta aiheutuva maksutaakka pienenee.

Maksukattoon sisältyvien palvelujen laajeneminen kattamaan erityisesti suun terveydenhuollon ja muunkin terapian kuin yksilökohtaisen fysioterapian kustannukset on kannatettavaa. Tämä yhdessä käytäntöön, että alaikäisen käyttämien palvelujen maksut lasketaan vanhemman tai muun huoltajan maksukattoon, helpottaa paljon palveluja käyttävien pienituloisten asemaa.

Takuusäätiö on esittänyt maksukaton seurannan siirtämistä pois asiakkaan vastuulta, koska sen ylittymisen seuraaminen on osalle ihmisistä haasteellista ja oikeus tiettyjen palvelujen maksuttomuuteen kyseisen kalenterivuoden loppuun voi jäädä siksi toteutumatta. Muutosta ei vielä tässä vaiheessa toteutettu, mutta seurantavelvollisuus on kuitenkin suunniteltu siirrettäväksi maakunnille ja toteutettavaksi asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Esityksen perusteluista ilmenee sama asia, minkä Takuusäätiö on tuonut asiakaskuntansa havainnoista esille eli ettei olemassa olevaa mahdollisuutta asiakasmaksujen alentamiseen ja perimättä jättämiseen ole käytännössä kunnissa juurikaan käytetty ja hyödynnetty. Takuusäätiö esittää huolensa siitä, ovatko nyt esitetyt muutokset riittäviä muuttamaan käytäntöä. Kuten perustuslakivaliokuntakin on tuonut esille, ihmisen taloudellinen asema ei saisi olla esteenä palvelujen saamiselle eikä asiakasmaksut siirtää palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin.

On tärkeää, että asiakkaille annetaan hänen kykynsä huomioon ottaen selkeästi tietoa kunnan velvollisuudesta alentaa tai jättää asiakasmaksu perimättä ja että tarvittaessa tarjolla on riittävää apua, ohjausta ja neuvontaa asian hoitamiseen, jotta maksuista selviytymiseen ei tarvitse turvautua toimeentulotukeen.

Toivottavaa myös olisi, että ihmisen kokonaistilanne pystyttäisiin ottamaan harkinnassa asiakasmaksujen alentamisessa ja perimättä jättämisessä huomioon. Esimerkiksi kyvyttömyys suoriutua terveydenhuollon asiakasmaksuista voi johtua ylivelkatilanteesta. Oma tilannetta pitkitetään usein velkakierteellä eli maksamalla velkaa velalla. Näin luottotiedot voivat olla kunnossa eivätkä velat ole päätyneet ulosottoon. Toinen ongelmakohta on, kun velkoja tai laskurästejä on jo ulosotossa eikä ulosmittauksen jälkeen jää riittävästi rahaa hoitaa kaikkia laskuja. Ulosotto ei huomioi asumiskustannuksia, mikä voi viedä isonkin osan henkilön tuloista. Vaikka ylivelkatilanne ei sinällään oikeuttaisi asiakasmaksujen alentamiseen tai perimättä

jättämiseen, niissä tilanteissa olisi hyvä antaa asiakasohjaus talous- ja velkaneuvontapalveluihin tai Takuusäätiön neuvontapalveluihin, jotka ovat asiakkaalle maksuttomia. Jos maksuvaikeuksien syynä on ylivelkatilanne, paras ratkaisu on pyrkiä poistamaan juurisyy.

Takuusäätiö sr.

Juha A. Pantzar
Toimitusjohtaja

Minna Backman
Lakimies